

Miljødirektoratet,
Postboks 5672 Torgarden
7485 Trondheim

Innspill til Miljødirektoratets foreslåtte metode for kartlegging og verdisetting av naturtyper av nasjonal forvaltningsinteresse

Vi viser til møte med Miljødirektoratet 09.11.2017 hvor vi ble oppfordret til å komme med innspill til metode for kartlegging av naturtyper med verdissetingsmodell etter henholdsvis NINA kortrapport 72 og NINA og rapport 1357 som prøvekartlegges i 2017.

Norges Skogeierforbund er positive til at Miljødirektoratet har lagt til grunn at kartlegging av naturtyper fra nå av skal gjennomføres ved bruk av en mest mulig objektiv, verdinøytral og etterprøvable metodikk, med vekt på å få kartlagt de mest verdifulle naturtypene først og at Artsdatabankens typeinndeling og beskrivelsessystem for natur, Natur i Norge (NiN), skal utgjøre kjernen i dette.

Vi er fornøyde med at man nå ønsker å systematisk kartlegge de naturtypene med en truethetsstatus på Norsk rødliste for naturtyper. De rødlistede naturtypene er i dag mangelfullt kartlagt. Skogbruket har et stort behov for å få kartlagt de rødlistede naturtyper som er relevante for forvaltning i skog, slik at vi kan ta hensyn til dem ved gjennomføring av hogst og andre skogbrukstiltak. For naturtyper av nasjonal forvaltningsinteresse (NNF) som er foreslått i NINA kortrapport 72. er det etter vår vurdering bare de rødlistede naturtypene som har vært gjenstand for en objektiv, metodisk og kriteriebasert tilnærming gjennom rødlistearbeidet.

Miljødirektoratet har hatt svært kort tidsfrist på oppdraget med å foreslå naturtyper relevante for kartlegging. Dette kommer tydelig fram i NINA rapport 41, hvor arbeidsgruppen som har levert faglige innspill, beskriver at en nesten uholdbar tidsfrist har gjort at de har måttet foreta prioriteringer og ikke fått gjennomført en grundig rangering av aktuelle kandidater. Vi mener oppdragets korte tidsramme ikke har gitt rom for å innhente ny relevant grunnleggende kunnskap der det mangler, eller å realitetsvurdere kritiske innspill som har kommet fra tunge fagmiljøer som Artsdatabanken.

Resultatet av utvalget av naturtyper som «dekker sentrale økosystemfunksjoner» fremstår i NINA rapportene 41 og 72 som et subjektivt utvalg av kartleggingsenheter. Med det mener vi en videreføring av naturtypeinndelingen i DN- Håndbok 13, tilpasset kunnskap fra AR-KO hotspot-prosjektet og enkelte livsmiljøer fra MiS-prosjektet. Inndelingen følger ikke NiN-typifisering, men er heller en slags subjektiv oppsamling av

natur som oppfattes som interessant på grunn av spesielle utforminger, tilstander og forekomster av spesialiserte arter og rødlistearter.

Vår faglige vurdering er at utvalget av «naturtyper som dekker sentrale økosystemfunksjoner» ikke har vært gjenstand for en metodisk og kriteriebasert utvelgelse. Man har med det ikke lagt til grunn den mest objektive, verdinøytrale og etterprøvbare metodikken for utvelgelsen. Artsdatabanken er også helt tydelige på dette blant annet i sitt innspill til utvelgelsen av NNF datert 09.02.2017.

I vårt møte 09.11.2017 signaliserte Miljødirektoratet at man var kjent med de grunnleggende svakhetene ved utvalget av «naturtyper som dekker sentrale økosystemfunksjoner». Og videre at man på et senere tidspunkt vil vurdere å gjennomføre en metodisk og kriteriebasert utvelgelse etter dette kriteriet. Dette mener vi er nødvendig for at naturtypene skal være NiN-enheter som dekker sentrale økosystemfunksjoner og ikke en ny naturtypeinndeling.

Vi har forståelse for at Klima- og miljødepartementet, kartleggingsmiljøer og andre har forventninger knyttet til fremdrift i oppdrag for å klargjøre metodikk, for å kunne starte kartlegging og verdisetting av natur etter NiN 2.0. Vi betviler ikke at Miljødirektoratet etter beste evne har prøvd å levere på disse oppdragene innen gitte frister. Når man ser at tidspress går på akkord med faglig kvalitet er det bra at Miljødirektoratet har varslet KLD om at dette er et utviklingsarbeid med høy risiko i brev av 01.06.2017.

Erfaringen skogbruket har med kartlegging etter DN-håndbok 13, tilsier at det som Miljødirektoratet beskriver som høy risiko i utviklingsarbeidet, for skogbruket er høy risiko for uhensiktsmessige begrensninger, store kostnader, og bl.a. svekket tillit til ordningen med frivillig vern hos skogeiere.

Konklusjon

Skogeierforbundet vil på det sterkeste oppfordre til at man setter arbeidet med ferdigstilling av kartleggingsmetodikk for naturtyper som dekker sentrale økosystemfunksjoner i bero, inntil man har gjennomført et metodisk og kriteriebasert utvalg.

Inntil det er gjort, bør man prioriterer tilgjengelige ressurser til å:

- kartlegge de rødlistede naturtypene relevante for forvaltning
- forbedre kunnskapsgrunlaget om rødlistearters habitattilknytning

Prinsipielle innspill til utvalg og kartlegging av Naturtyper av nasjonal forvaltningsinteresse

Begrepsbruk

Man bør så langt som mulig søke å bruke en verdinøytral begrepsbruk for utvalg av kartleggingsenheter. Arbeidstittelen for kartleggingsenhetene «naturtyper av nasjonal forvaltningsinteresse» vil kunne gi direkte føringer for hvordan kartlagte arealer må håndteres etter krav i internasjonal miljøsertifisering av skogbruk. Dette uavhengig av hvilken verdisetting naturtypene gis i etterkant.

En inndeling i verdiklassene «moderat, høy og svært høy» gir også mer eller mindre direkte koblinger til internasjonale begreper knyttet til arealer hvor det etter miljøsertifisering ikke skal drives skogbruk.

Videre er naturtypebegrepet normalt knyttet til en inndeling av ikke overlappende natur slik som i natursystemnivået etter NiN. De rødlistete naturtypene forventes å tilfredsstille dette etter NiN 2.0. De øvrige kartleggingsenhetene er mer å regne som habitater eller livsmiljøer som kan være overlappende. For eksempel kan ett og samme areal oppfylle inngangsverdiene for kalkbarskog og gammel granskog.

Formål med kartleggingen

Hva kartleggingen skal brukes til er avgjørende for de strategiske valg som gjøres ved utforming av kartleggingsmetodikken og for å unngå misforståelser knyttet til bruk. Det anbefales at formålet med kartleggingen tydeliggjøres. Formålet med kartleggingen er avgjørende for valg av skala og innretning ved alle kartleggingsformål, ikke minst fordi kartlegging er ressurskrevende. Eksempelvis ble det på møtet den 9.11.2017 presentert at områder med stort utbyggingspress vil bli prioritert for kartlegging. Vi kan ikke se at dette formålet i stor grad gjenspeiles i utvalg av kartleggingsenheter. Eksempelvis ved at Gammel granskog og Gammel furuskog er valgt ut som kartleggingsenheter.

Kartleggbarhet

Noen naturtyper er relativt lette å avgrense, slik som Flomskogsmark, Svartorstrandskog eller Lågurteikeskog. I den andre enden av skalaen har vi spesielle skogtilstander som forekommer i vid utbredelse over flere (mange) grunntyper i NiN som for eksempel «Gammel granskog» og «Gammel furuskog». Skal disse kartlegges etter de beskrevne intensjonene om målbare inngangsverdier må man regne med en betydelig høyere ressursbruk per arealenhet enn ved tidligere kartlegging etter DN-håndbok 13.

Generaliseringsnivå/skala for kartlegging

Med generaliseringsnivå mener vi hvor fin oppdeling av naturen i typeenheter og tilstandsvariabler som legges til grunn for kartleggingen. Generaliseringsnivå eller skala for kartlegging er et av de strategiske valg som gjøres med bakgrunn i formålet med kartleggingen. En definisjon av kartleggingsenheter som skal brukes som instruks for praktisk kartlegging, må legges opp etter ressurser og mål som gjenspeiles i

generaliseringsnivå. En naturtypes arealdekning, innhold av rødlistede arter, eller diversitet av arter er også sterkt avhengig av hvilket generaliseringsnivå som benyttes.

Generaliseringsnivå er svært avgjørende for ressursbruken per arealenhet og det må være sammenheng mellom ressursbruk og generaliseringsnivå. Hvis det ikke er det, gir det ferdige produktet inntrykk av å være mer presist avgrenset enn det faktisk er.

Et godt eksempel på dette er tidligere kartlegging av Gammel barskog etter DN-håndbok 13. Selv om håndboken ga føringer for når kartleggingsenheter skulle uttegnes, var ressursbruken per arealenhet ofte svært liten, grunnet begrensede ressurser til kartlegging. Resultatet var ofte, at det i liten grad var overensstemmelse mellom det naturtypen skulle inneholde etter håndboka og det den faktisk inneholdt. Dette er godt dokumentert blant annet gjennom skogbruksplanleggingen og miljøregistrering i skog.

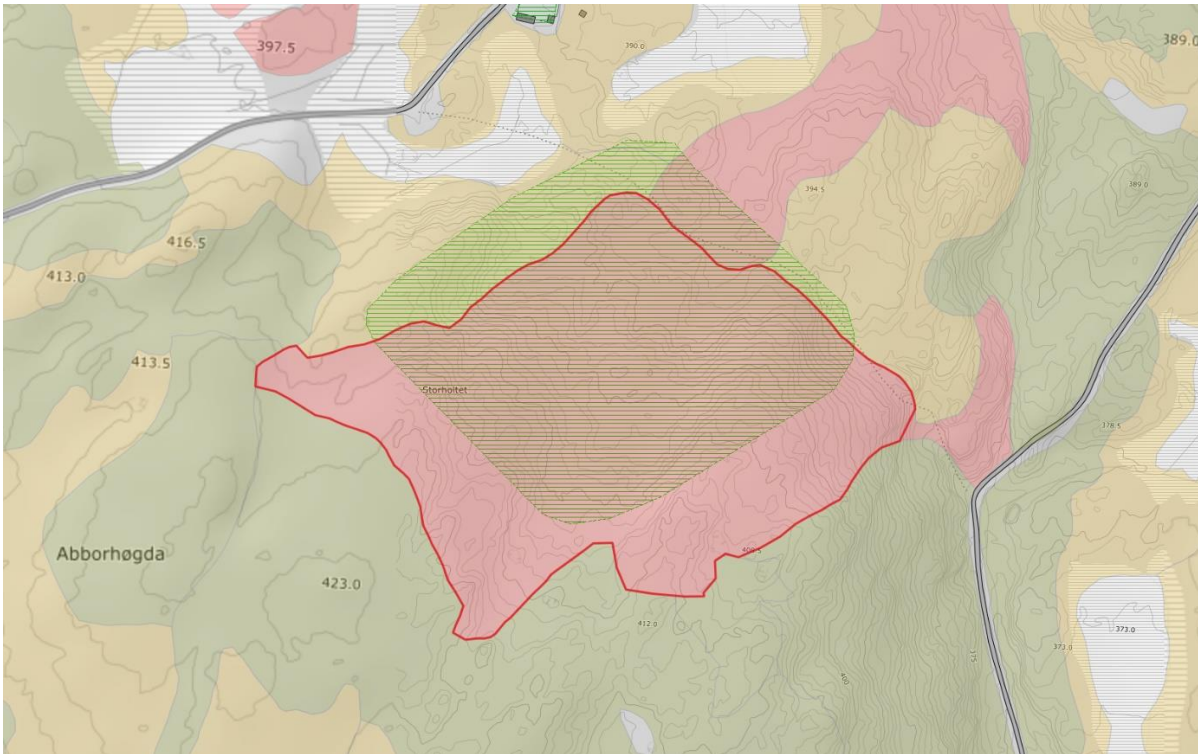
Når det i forslaget til NNF for gammel granskog skal være 3 gamle grantrær per daa, er det helt grunnleggende å definere på hvilket nivå dette skal måles. Hvis det måles på liten skala (for eksempel 1 dekar) vil arealer bevege seg ut og inn av definisjonen etter hvert som man beveger seg gjennom skogen. Hvis man velger en større skala (for eksempel 100 dekar) må man måle på et tilstrekkelig antall prøveflater innen arealet for å regne ut om arealet tilfredsstiller kravene.

Dette synes ikke å være gjennomtenkt ved utvalg av kartleggingsenheter eller i kartleggingsinstruks for prøvekartlegging feltsesongen 2017.

Overlapp med annen kartlegging

Flere av naturtypene overlapper med kartleggingsenheter kartlagt etter annen metodikk. For eksempel er inngangsverdier for naturtypene Gammel furuskog, Gammel granskog, og Trær med lungeneversamfunn, i forslaget til NNF, hentet fra anbefalte inngangsverdier fra MiS-prosjektet. Eldre skog er kartlagt for store deler av landet gjennom skogbruksplanleggingen. Her er konsentrasjoner av gamle trær, kartlagt som livsmiljøet gamle trær etter MiS- metodikken. Arealet med livsmiljøet gamle trær utgjør 28 prosent av alle kartlagte livsmiljøer etter MiS-metodikken. En ny kartlegging av gammel granskog og gammel furuskog etter de samme inngangsverdiene vil etter vår vurdering være en lite rasjonell bruk av kartleggingsressurser. Det vil også potensielt føre til kostnader og konflikt for skogbruket. For eksempel når skogeier, for å kunne levere sertifisert virke, må betale for å få biolog til å vurdere ny kartlegging på eiendommen. Dette på arealer hvor skogeier allerede har gjennomført miljøregistrering og avsatt arealer som for eksempel gamle trær.

Bildet under gir et eksempel på kartlegging av skogen i aldersklasser, kartlagt livsmiljø med gamle trær (rød strek) og naturtype med gammel barskog etter DN- håndbok 13 (grønne linjer).

Bildet er hentet fra Kilden

Vi mener med det at det på nåværende tidspunkt ikke er gjort en objektiv, verdinøytral eller etterprøvbart utvalg av det som i konseptnotatet (Bjørkvoll & Riisberg 2016) beskrives som «naturtyper som dekker sentrale økosystemfunksjoner». Dersom Miljødirektoratet på tross Artsdatabankens sterke faglige motforestillinger og innspill ønsker å starte kartlegging av utvalget av NNF- enheter forutsetter vi at det gjøres av ut i fra vurdering av de enkelte NNF - enhetenes utbyggingspress.

Med bakgrunn i de beskrevne prinsipiell utfordringene er det etter Skogeierforbundets syn ikke grunnlag for å starte kartlegging av skogområder etter det foreslåtte utvalg av NNF- enheter som Gammel furuskog, Gammel granskog eller Kalkbarskog.

Prinsipielle innspill til verdisetting av Naturtyper av nasjonal forvaltningsinteresse

Prinsippene i verdivurderingen er etter vår vurdering en klar forbedring fra verdisetting etter DN- håndbok 13 fordi verdivurderingen i større grad enn tidligere baseres på objektive kriterier.

I konseptnotatet (Bjørkvoll & Riisberg 2016) skisseres et opplegg for verdisetting som etter vår vurdering langt på vei ville gitt en objektiv og verdinøytral vurdering av de enkelte lokalitetenes verdi. Her beskrives det at dersom en lokalitet har intakt tilstand vil lokaliteten få den verdien som naturtypens grad av forvaltningsinteresse har og videre at det kan være aktuelt å redusere lokalitetens verdi, som en følge av forringet tilstand. Notatet dannet grunnlaget for oppdrag til faggruppen som presenterte forslag til verdisetting av utvalgte NNF i NINA rapport 1357. Etter vår vurdering er faggruppens forslag til verdisetting av NNF svært langt fra beskrivelsen i konseptnotatet (Bjørkvoll &

Riisberg 2016). Verdisetting av NNF i NINA rapport 1357 har etter vår vurdering store svakheter ved innretningen og vekting av flere av kriteriene for verdisetting av NNF i skog. Under har vi drøftet noen av dem.

Lokalitetenes verdi vurderes på bakgrunn av lokalitetens tilstand på den ene aksen og artsmangfold og naturvariasjon på den andre aksen.

Fremmedartsinnslag er en av to variable for å fastsette tilstandsverdi for kartleggingsenheter i skog. For flere av NNF-enhetene i skog er fremmedartsinnslag en lite relevant variabel, da det sjelden vil forekomme innslag av fremmede arter. Den andre variabelen, andel åpen hogst er en variabel som gir liten mening for eksempel i verdisetting av NNF- enhetene Gammel granskog og Gammel furuskog, når arealer med åpen hogst i utgangspunktet ikke bør inngå i NNF-enheten.

Artsmangfold og naturvariasjon verdisettes på bakgrunn av til dels forskjellige variabler for NNF- enheter i skog. Felles for disse kriteriene er at store arealer gis høyere verdi enn mindre arealer, både gjennom variabelen størrelse og mosaikkutforming (antall grunntyper). Dette uten å ta hensyn til at studier har vist at det i mange tilfeller vil være mer arealeffektivt for bevaring av naturmangfoldet å bevare mange mindre arealer enn tilsvarende areal i en stor enhet. Poenget er at størrelse og mosaikkutforming ikke bør brukes som verdivariabel uten at det finnes dokumentasjon på at størrelse er viktig for bevaring av naturmangfoldet for den aktuelle NNF- enheten.

Det er også prinsipielle utfordringer ved å bruke kriteriet «artsmangfold og naturvariasjon» til å verdisette rødlistede naturtyper. Flere av de rødlistede naturtypene har ikke rom for særlig naturvariasjon, fordi de er definert på bakgrunn av en mer eller mindre ensartet utforming av natur. Det man står igjen med som bestemmende for kriteriet er da om det er gjort funn av rødlistearter.

En verdisetting basert på funn av truet rødlisteart vil også redusere etterprøvnbarheten til verdisettingen. Når det i kartleggingsinstruksen for 2017 er presisert at det kan brukes inntil 15 % av tiden på å registrere rødlistearter, vil det i stor grad være tilfeldig om man finner rødlistearter, hvilke man finner og hvor mange. Funn vil også i stor grad være avhengig av kartlegger sin kompetanse, da ingen kartlegger kan alle rødlistearter. Det vil også være forskjeller i artenes oppdagbarhet. Kartlegges det tidlig sommer vil man ikke oppdage de samme artene av sopp som man ville kunne oppdage om det samme arealet ble kartlagt på høsten. Enkelte artsgrupper som insekter vil etter det vi forstår ikke bli registrert. Forekomst av artsgrupper av rødlistearter som er habitatspesialister eller har begrenset spredningsevne kan etter Skogeierforbundets syn være relevante å vurdere i verdisettingen.

Den delen av verdisettingsmetodikken som vil gi størst tilfeldig utslag er allikevel at variabelen med høyest verdi bestemmer lokalitetens samlede artsmangfold. Med denne formuleringen kan for eksempel størrelse trumfe alle andre variabler.

Konklusjon

Skogeierforbundets anbefaling er at man går tilbake til prinsippene i konseptnotatet (Bjørkvoll & Riisberg 2016) og involverer Artsdatabanken i utarbeidelse av verdisetting. Artsdatabanken har den nødvendige kompetansen for å vurdere hvordan relevante variabler fra beskrivelsessystemet i NiN kan brukes til verdisetting.

Hilsen
Norges Skogeierforbund

Nils Bøhn

Hans Asbjørn Sørli